

Kronikk –
globaltBørge
BrendeEspen
Barth EideJanne H.
MattlaryErik
SolheimUlf
SverdrupAsle
Toje

Handelspolitikken er tilbake

Når oljeprisen faller, blir handelspolitikk stadig viktigere. Det øker presset for å koble fisk og landbruk i forhandlinger.

I stortingsmeldingen om globalisering og handel, som nå ligger til behandling i Stortinget (Meld. St. 29), heter det at Norge er en handelsnasjon og at oppslutning om og avhengighet av åpen handel kjennetegner Norges internasjonale identitet.

I flere offentlige dokumenter kan man lese at det er bred enighet om de sentrale linjene i norsk handelspolitikk. Det er i beste fall upresist. Når vi ser nærmere, finner vi spenninger og motsetninger. En klassisk interessekonflikt i handelspolitikken er den som gjelder mellom offensive og defensive interesser. Offensive og konkurransedyktige eksportnæringer ønsker en liberal handelspolitikk for å kunne slippe til i andre lands markeder, mens svakere eller mindre konkurransedyktige næringer er defensive og frykter konkurranse og ønsker beskyttelse. I Norge har sjømatnæringen vært offensiv og ønsker markedsadgang, mens landbruksnæringen har vært defensiv og ønsker beskyttelse.

For politikerne, men også for næringsene og for konsumentene, vil det være vanskelig å ta hensyn til offensive og defensive interesser på en gang. Skal Norge arbeide for frihandel og fremme de offensive interessene, eller bør Norge gi de defensive interessene forrang? Hvordan skal de ulike interessene veies mot hverandre, og hvem bestemmer hvilke valg som tas?

I en ny bok «Interessekonflikter i norsk handelspolitikk», redigert av Arne Melchior og undertegnede, analyserer vi slike spørsmål. Sammen med andre økonomer, historikere og statsvitere viser vi også hvordan saks koblinger kan gi betydelige gevinster.

I de siste tiår har det vært politisk vanskelig å koble fisk og landbruk i internasjonale forhandlinger, selv om dette skjedde hyppig tidligere. Det hjemlige politiske styrkeforhold forklarer dette: Sjømatnæringen har vært relativt svak politisk, mens landbruksnæringen har vært sterk.

Det har derimot vært mer krevende å få forståelse for de norske posisjonene hos andre. Allerede i 1957 klaget daværende handelsminister Arne Skaug at det var vanskelig å få motparten

I Norge har sjømatnæringen vært offensiv og ønsker markedsadgang, mens landbruksnæringen har vært defensiv og ønsker beskyttelse. Her fra Lerøys slakteri på Hitra. Foto: Per Thrana

Globalt
Ulf
Sverdrup

til å forstå at «fiskeboller er en industrivar, mens kjøttboller er landbruksvar, at fiskeboller skal være med, mens kjøttboller ikke skal være med».

Han mente at Norge ikke kunne holde sjømat og landbruk

adskilt i lang tid. Her tok han feil. Norge har nemlig i stor grad lyktes med å opprettholde skillet. I forbindelse med de siste WTO forhandlingene var den norske strategien fortsatt at Norge skulle fremstå som «et konstruktivt land med ett viktig problem».

Spørsmålet er nå likevel om tiden er kommet for å tenke annerledes:

Her hjemme er spørsmålet om markedsadgang for sjømat blitt stadig viktigere, i takt med at andre eksportinntekter blir relativt sett mindre viktige. Norsk eksport av sjømat belastes i dag med to milliarder i toll, halvparten i EU. Planer om vekst i sjømatnæringen i de neste årene vil forsterke trykket ytterligere. Over tid har vi også sett store endringer i produktiviteten i sjømatnæringen, mens sysselsettingen i landbruket faller. På lang sikt kan dette endre det politiske styrkeforholdet mellom de offensive og defensive interessene.

Internasjonalt er også bildet endret. EU er det viktigste markedet for sjømat. EU er de

siste årene blitt noe mer koordinert og er i enda større grad opptatt av eksport av landbruksvarer til Norge. Når Norge nå også forhandler med EU om både fisk og landbruk, kan det komme press for å koble disse områdene.

Det globale handelssystemet er også i ferd med å ta en ny form. Doha-runden, som ville ha betydd betydelig tollreduksjon for sjømat er satt på vent, og WTO suppleres i økende grad av bilaterale handelsavtaler. Vi ser også fremveksten av såkalte «megalaterals» som TPP, som nylig ble signert, og den mulige avtalen mellom USA og EU om TTIP.

Norge står utenfor TTIP og mangler frihandelsavtaler med viktigste handelspartner som USA, Brasil, Japan og Australia. Avtaler med Kina og Russland er av ulike grunner satt på vent. Dersom Norge skal lykkes med å få frihandel for sjømat i slike eventuelle forhandlinger, vil trolig økt markedsadgang for landbruksvarer bli et sentralt tema.

Regjeringen har i sin melding

Skal Norge arbeide for frihandel og fremme de offensive interessene, eller bør Norge gi de defensive interessene forrang?

såvidt satt døren på gløtt for å koble sjømat og landbruk. Det sies at landbruksinteresser vil bli tillagt nødvendig vekt, men at dette ikke i seg selv vil være grunn til å hindre innledning av forhandlinger.

Det vanskelige politiske spørsmålet her hjemme er om vi vil dekke forhandlingsbordet med både fisk og landbruksvarer.

Ulf Sverdrup, direktør ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt

Mer debatt på side 28-30 →

Miljø og marked i budsjettet
Ola Elvestuen

Gjelden må reforhandles
Ole Einar Stokstad

Omleggingen som ble borte
Terje Osmundsen

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen **Telefon:** 22 00 10 59 **Sentralbord:** 22 00 10 00 **Epost:** debatt@dn.no **Telefaks:** 22 00 11 10

Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn inklusive mellomrom **Underinnlegg/replikk:** Maks 1500 tegn (ca. 250 ord) **Legg ved portrettfoto.**

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.